

СТУДЕНТСКИТЕ ПЕРИОДИЧНИ ИЗДАНИЯ НА
АМЕРИКАНСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ В БЪЛГАРИЯ

Николина Иванова-Бел, Гергана Атанасова

Библиотека „Паница“, Американски университет в България

Резюме: Настоящото изследване цели да направи преглед на периодичните издания, създадени от студентите на Американския университет в България (АУБ) в периода 1993–2020 г. и съхранени в институционалния архив на Библиотека „Паница“. Разгледаните издания представляват вестници и списания, инициирани и цялостно завършени проекти от самите студенти. Публикациите са първите опити на младата университетска общност да представи значими за нея събития, да демонстрира политическа активност и ангажираност към обществени проблеми, случващи се не само вътре в общността, но и в национален и международен аспект. С течение на годините студентските периодични издания се превръщат в неделима част от институционалната история на АУБ, както и в своеобразен старт в професионалното израстване на редица млади хора.

Ключови думи: студентски периодични издания; дигитална колекция; Библиотека „Паница“; Американски университет в България.

„Няколко души могат да сътворят нещо голямо.“

Дими Паница ¹

През 1991 г., във време на преломни политически и обществени промени, несигурност и неясно бъдеще, с неподправена вяра в Благоевград се основава първият университет в американски *liberal arts*² стил в България. За американците, част от екипа на основателите, това е възможност за прокаране на нов тип „западна“ образователна система в посткомунистическа България, която да бъде алтернатива за младите хора в региона и инвестиция в изграждането на едно демократично общество. За първите български студенти на новосъздадения университет това е, от една страна, рисково начинание, тъй като учебните занятия започват и вървят успоредно със създаването на административни и акредитационни политики, а от друга – записването в американски университет им дава възможността да получат образование, достатъчно конкурентно според

световните стандарти. Първоначалната мисия на университета при създаването му е да „подготви студентите за лидерски позиции в новите демократични общества, така че Източна Европа да претърпи истински ренесанс в идеалите и институциите си“.³ Студентите, които избират да продължат висшето си образование в тази нова и единствена по рода си институция, са хора, жадуващи промяна, търсещи знания, поемащи рискове, носители на новото време.

С възникването на университета се създават и Студентско правителство, клубове по интереси, студентско радио, които се превръщат във вътрешни форуми на общността и в които учащите се изразяват своите въълнения, гражданска позиция, критично мислене и креативност. Времето на „преход“ засилва необходимостта от пряко участие във всичко случващо се, подплатено от вярата в собствените и колективните възможности. Издаването на вестници и списания, които отразяват университетската и социалната динамика, е естествен ход, като първите такива издания са вестник *AUBG Aspecter* и *AUBG Literary magazine*. Те илюстрират възгледите на студентите по политически, социални и граждански въпроси, свързани не само с България, но и с международни теми. Тези издания са правдив източник на информация, която пряко или непряко засяга и оформя самосъзнанието им, както и безспорна възможност да разгърнат журналистическия си талант и да представят разказваческите си умения.

Актуалност на темата. Студентските периодични издания биват често пренебрегвани в изследователските среди по редица причини: липса на научен интерес към тях, прекалено много или малко налични издания, които се проследяват трудно поради частични липси на основни издателски данни (година, том, брой), непрофесионален редакционен екип, който да следи за стриктното изпълнение на публикационния процес, нередовно финансиране, което често води до забавяне на изданията или до отпечатване на черно-бели броеве вместо предвидените цветни, недостатъчна „сериозност“ на разглежданите теми и др. Тези притеснения имат своите частични основания, но в никакъв случай не могат да представляват категоричен отказ от научен анализ, тъй като подобни изследвания носят друг тип заряд и изследователска полза.

Роля и особености на студентските периодични издания. Студентските вестници и списания се създават, за да информират обективно университетската общност за случващите се събития в местен и международен аспект, но могат да бъдат и място за обучение на бъдещи журналисти (Bohman, 2005). Ема Руби-Сакс и Тимъти Уалигор отбелязват, че студентските вестници формират политическите мнения и определят дебатите в университета (Ruby-Sachs, Waligore, 2003). За студентите, особено за чуждестранните, медиите в кампуса на АУБ са първият им и често единствен източник на новини на разбираем за тях език – английския.

За по-активните студенти алтернативните медии в кампуса, каквито са студентските издания, са важна опорна точка, която стимулира хората да мислят в нови посоки, да поставят нови теми в дневния ред на кампуса и дори да изместят целия дискурс. В първите години на демокрация в България студентските медии изграждат успоредна система в самата университетска общност, която е реален умален модел на демократичното общество. Студентските вестници демонстрират ангажираност с радикално мислене, несъгласие с университетската администрация и политическа активност и са важен публикуван запис на исторически дискурси, допринасящи за критично информираното разбиране на обществото, което ги е произвело.

Предположенията за аматьорския характер на студентските периодични издания са доста неоснователни, тъй като, макар създателите им да са студенти, които по своята същност са непрофесионалисти, те участват активно и целенасочено във всеки етап на подготовката – от идейния и тематичен подбор на статиите, през графичното оформление, написването и редактирането на текстовете, създаването на дизайн и шаблона за всяка рубрика, до маркетинга, печата и разпространението. Студентските издания са цялостни проекти, предимно журналистически, в които участниците имат възможността да приложат на практика знанията и уменията, натрупани в курсовете по журналистика. Нещо повече, те представляват своеобразен стаж в журналистическата им практика и стартова позиция за развитието ѝ в бъдеще. Според Агнешка Слачта студентските медии не са ново явление, но могат да имат специфично значение за придобиването на компетенции сред студентите по журналистика (Szlachta, 2019). Вестникът в кампуса служи като форум за свободно изразяване и като лабораторна среда за обучение на студенти, които се стремят да станат професионални журналисти (Frazier, 2010). Неслучайно редакционните екипи на изданията привличат редица от техните преподаватели в университета, които да изпълняват ролята на ментори, съветници и рецензенти (*advisers*). Професионалното мнение и насоките на професорите в практическите проекти засилват мотивацията на студентите за по-високо качество на поднесените материали, по-голяма обективност, разнообразие и цялостен стремеж за спазване на професионалните журналистически принципи.

В тази все по-конкурентна информационна ера както печатните, така и по-късните електронни версии на студентската периодика се превръщат в основен канал за разпространяване на информация за събития, дейности и новини в кампуса. Студентските периодични издания на АУБ се характеризират с автономния си характер (позицията им се разграничава от официалните университетски публикации и от тази на администрацията), с

популяризирането на ценностите на общността на АУБ, със заявената журналистическа ангажираност и с некомерсиалния си характер.

Автономният характер на студентската периодика е може би една от основните ѝ черти. Рязкото разграничаване от официалната позиция на администрацията, обективността при представянето на гледните точки, както и смелостта да се поставят неудобни въпроси и да се търси сметка за решения, засягащи пряко студентската общност, са доказателства за една изявена гражданска позиция, но и за журналистическа мощ в кампуса на АУБ. Във връзка с това администрацията заема интересна позиция – от една страна, тя може да възпрепятства някои студентски публикации, а от друга – да бъде пряк източник на новини. Често на студентите репортери им се налага да интервюират най-високопоставените администратори в институцията, за да внесат баланс и достоверност в публикуваните статии (*Organizational influences...*, 2012). Уотс и Уернсман твърдят, че администраторите, които служат като източници на новини, са по-благоприятно настроени към студентите журналисти, но самите служители трябва да бъдат добре подготвени за интервюто (Watts & Wernsman, 1997). Честотата на взетите от даден администратор интервюта влияе върху интереса на самите администратори да бъдат интервюирани, и върху нивото им на удовлетвореност от готовите статии (Watts & Wernsman, 1997). Наличието на взаимоотношения между студентите журналисти и ръководителите на институцията гарантира обективността и точността при представянето на информация, което е добра журналистическа практика.

Студентските периодични издания се финансират основно от бюджета на университета за студентски дейности, като средствата са предоставяни ежегодно за управление на Студентското правителство. То ги разпределя пропорционално между студентските клубове по интереси. През годините дейността на всяко от изданията е подпомагана от Студентското правителство. Допълнителни средства се набират и от други вътрешни и/или външни на организацията спонсори.

Американският университет в България (АУБ) няма собствено издателство и поради тази причина всички студентски материали биват публикувани в спорадични печатници в Благоевград и региона. В зависимост от средствата, с които се разполага, броевете се печатат цветно или черно-бяло. Често се наблюдават и резки промени в количеството на страниците в отделните броеве. В символичната цена на някои от броевете в първите години на издаването им не прозира стремеж за печалба, а по-скоро това е допълнителен източник на финансиране за отпечатване.

Описание на студентските периодични издания, съхранени в архива на библиотека „Паница“.⁴ Библиотека „Паница“ играе водеща роля в опазването и разпространяването на студентските периодични издания през годините, но едва през есента на 2019 г. започва усилено

дигитализиране на този архив с цел да се улесни достъпът до него. Студентските периодични издания, които влизат във фокуса, са вестници, списания, фотоалбуми, бюлетини: *AUBG Aspecter* (1992–2003), *AUBG Literary Magazine* (1993–2002), *AUBG Agora* (1994–2003), *AUBG Newsletter* (1994–1999), *VOX* (1998–2002), *AUBG Magazine* (2000–2003), *Fly in the Head* (2004–2016), *Verve* (2004–2014), *AUBG Today* (2003–2014), *DeFacto* (2006–2015), *I-View* (2008–2010), *AUBG InFocus* (2007–...), *The Griffin News* (2016–2018) и *AUBG Daily* (2019–...).

Старт на процеса по дигитализиране е даден с първото студентско издание – вестник *AUBG Aspecter*⁵, който започва да излиза на 16 ноември 1992 г. Периодичността на излизане първоначално е веднъж на две седмици, а впоследствие – веднъж в месеца. Първият запазен брой е № 5 от 23 февруари 1993 г. В редакционната колегия влизат 15 студенти. Темите, намерили място във вестника, са политически, социални, академични, спортни, бизнес, икономически и др., с университетски, но също така местен и международен фокус. Вестникът е с продажна цена 1,98 лв. и до края на годината излизат 12 броя. До 15 февруари 1999 г. номерирането на броевете се запазва (Год. I–VIII, бр. 1–58), а от 1 септември 1999 г. започва нова номерация – Год. IX, бр. 1. Вестникът не се издава през месеците юни, юли и август, когато е лятната ваканция на студентите, и възобновява излизането си през септември. От 1995 г. вестникът започва да се раздава безплатно. В последния за 1997 г. брой 51 е поместено авторско каре на първа страница, в което се съобщава на читателите за смяната на редакционния екип, който работи по изданието от началото на семестъра. Целта е по-точно и ярко отразяване на проблемите на общността в АУБ, задоволяване на нуждата от обективна информация и преодоляване на притесненията, натрупани у читателите.

В брой 1 на Год. IX (22 септември 1999 г.) за пръв път е регистрирано участие на преподавател сред съставителите на вестника – проф. Джон Шмит е отбелязан като *Adviser*. В последния брой на годината водещата статия на първа страница е отделена за посещението на Бил Клинтън в България и срещата му със студенти от АУБ. Съветник на студентите журналисти е д-р Рой Блакууд, следват го проф. Динка Спиروفска и проф. Лора Кели. 2003 година е последната в излизането на вестник *AUBG Aspecter*. Изданието приключва съществуването си с Год. XIV, брой 14 от април 2003 г. Освен първите броеве няма други липси в архива на библиотеката.

През 1993 г. започва издаването на *AUBG Literary Magazine*⁶. Пилотният брой е под редакцията на 10 студенти, с благодарности за помощта на Департамента по английски език. Сред 46-те страници на този брой място намират стихотворения и разкази на 17 млади творци от АУБ. Официалният първи брой на списанието излиза през есента на същата

година и се състои от 38 страници, като все още няма представител на преподавателите, който да наставлява екипа, състоящ се от председател, отговорник по финансите, както и редактор в раздела за публикуване на пиеси. През 1994 г. под ръководството на проф. Матю Файк излиза пролетният брой 2 на литературното списание от 80 страници, представящ творбите на 12 студенти. Есенният брой 3 от 1994 г. е отново съгласуван с проф. Файк. Четвъртият брой на списанието е отпечатан през пролетта на 1995 г. под ръководството на проф. Карен Хол и е с обем 50 страници. Също с нейно одобрение излиза брой 5 през пролетта на 1996 г. Това е най-големият по съдържание брой на литературното списание – 195 страници със стихотворения, разкази и пиеси на студенти. През есента на 1996 г. излиза от печат брой 6 на списанието, под ръководството на проф. Дейна Уайлд. Брой 7 е отпечатан през пролетта на 1997 г. също с нейна помощ, а 21 студенти поместват на 58 страници своите авторски творби. През есента на същата година излиза брой 8 с благодарност от съставителите към проф. Парадайс и проф. Санта. Студентите, участващи в съставянето на този брой, са 15, като за пръв път в списанието са поместени фотографии на възпитаници на университета. Брой 9 от пролетта на 1998 г. е осъществен с помощта на същите професори, както и брой 10 от есента на 1998 г., в който за пръв път са поместени рисунки на студенти. През пролетта на 1999 г. е издаден брой 11 на литературното списание. През есента на същата година излиза брой 12, който липсва в колекцията на библиотеката. Брой 13 е отпечатан през пролетта на 2000 г. без преподавателско присъствие в редакционния екип. Последният брой на литературното списание, с който библиотеката разполага, е броят от пролетта на 2002 г., който не е номериран. В годините между брой 13 и последния брой от 2002 г. няма данни за други броеве. Списанието се разпространява безплатно.

Приблизително по същото време започва да се отпечатва и вестник *AUBG Agora: Student government publication*.⁷ Както е видно от заглавието, на неговите страници намират място новини и информация най-вече от представители на Студентското правителство, които засягат главно живота на студентите в АУБ. Първият брой, с който разполага библиотечният архив, е брой 2 от февруари 1994 г. През същата година и дори същия месец излиза и брой 4 на изданието. На 30 януари 1995 г. излиза брой 1, с номерация № 1(1), и до края на годината излизат без определена периодичност още 10 броя. Номерацията не е правилна и по библиотечарска преценка са открити поне три липси. През 1996 г. излизат още 25 броя, като номерацията отново е разместена. Номер 14 от 16 януари 1997 г. излиза със сгрешена номерация и дата на първа страница, а до края на годината са публикувани още 9 броя. От 1998 г. архивът разполага с един-единствен брой – от 30 януари 1998 г.

Следващият брой в колекцията е от февруари 2003 г. Липсват доказателства дали между тези години са издавани други броеве.

Следващото студентско списание е *Fly in the Head*⁸, основано от проф. Майкъл Коен през 2004 г. Изданието публикува предимно поезия и фантастични разкази на английски език на настоящи и завършили студенти на АУБ, но и на писатели от Балканския регион. Първият брой излиза през есента на 2004 г., като в него публикуват творбите си 20 автори – студенти и преподаватели в АУБ. През 2005 г. излизат два броя – един през пролетта и един през есента, като в тях вече присъстват и фотографии и рисунки на студенти от АУБ. Един брой излиза през 2006 г., а през следващата година излизат два броя – пролетен и зимен. През зимата на 2008 г. е отпечатан един брой, а през 2012 г. броят е озаглавен „*End of the world*“ issue – той дава началото на традицията всеки нов брой на списанието да бъде представян на специално събитие в библиотеката. През 2014 г. излиза един брой, а последният (засега) брой е издаден през 2016 г. Разпространява се безплатно.

През 2004 г. е създадено списанието *Verve: AUBG's monthly magazine of news, ideas and lifestyles*⁹, което цели да отвори очите на читателите си за „голямата картина“, обръщайки внимание на „малката картина“¹⁰. Съставителите му осъзнават, че форматът „списание“ за студентски публикации не е популярен в САЩ, но са готови да рискуват в това си начинание¹¹. Съветник на този брой на списанието е проф. Лора Кели. Изданието е пълноцветно, а темите са ориентирани към студентския живот и интереси: представяне на личности, вдъхновители на АУБ, интервюта, пътеписи и много други теми, вълнуващи студентите. Макар да е обявено като месечно, списанието първоначално излиза четири пъти в годината. През първата година излизат четири броя, същото се отнася и за 2005, 2006 и 2007 г. Един брой е отпечатан през 2009 г., два – през 2010 и 2011 г., един – през 2013 г., а последният е от 2014 г. Съветници през годините са проф. Сюзан Постълуйт, проф. Сандра Търли и проф. Марк Уолман.

Списание *I-view: Open to the world*¹² има геополитическа и бизнес насоченост. Както отбелязва в първия брой на списанието от пролетта на 2008 г. тогавашният президент на АУБ Дейвид Хюуайлър, това издание е отражение на разнообразието от култури и националности, които университетът предлага. Академичен съветник на списанието е проф. Моли Бърк-Кирова. Два броя излизат през 2009 г. и два – през 2010 г. Сред темите в броевете са интервюта с университетски преподаватели, статии, описващи вижданията на студентите журналисти за Балканите, Европа и световната политика, бизнес и финансови теми и др. Списанието излиза само в пет броя.

Дигитализацията по този проект продължава с останалите архивни и настоящи студентски издания. Към този момент част от студентските

периодични издания на АУБ продължават своето съществуване в печатен и електронен вариант.

Времето на библиотеките, музеите, архивите като места изключително за физическо присъствие отмина. С развитието на информационните технологии и експанзията на дигитализацията мястото, значението и възможностите на съвременната библиотека придобиват нов смисъл. За библиотекарите е важно не само да съберат и съхранят тази съкровищница от студентски периодични издания, но и да отворят достъпа до нея за широката публика. През годините тези издания са доказали своята огромна роля за развитието на студентското общество на АУБ, подпомогнали са журналистическото израстване на редица млади професионалисти и остават в историята на университета като алтернативната памет на кампуса.

БЕЛЕЖКИ

¹ Димитрий-Иван (Дими) Евстатиев Паница (1930–2011) – един от основателите на Американския университет в България (АУБ) и патрон на университетската библиотека.

² *Liberal arts* – многопрофилен тип висше образование, разпространен предимно в Съединените американски щати.

³ Келър, М. (2012). 20 години развитие и успехи. – В: *AUBG Today*, 47, 2. <https://www.aubg.edu/documents/555>. [Видяно на 02.03.2021 г.]

⁴ Описани са само изданията, които до този момент са дигитализирани.

⁵ *AUBG Aspecter* (1992–2003). <http://digilib.nalis.bg/xmlui/handle/nls/31736>.

⁶ *AUBG Literary Magazine* (1993–2002). <http://digilib.nalis.bg/xmlui/handle/nls/31993>.

⁷ *AUBG Agora* (1994–2003). <http://digilib.nalis.bg/xmlui/handle/nls/32794>.

⁸ *Fly in the Head* (2004–2016). <http://digilib.nalis.bg/xmlui/handle/nls/32542>.

⁹ *Verve: AUBG's monthly magazine of news, ideas and lifestyles* (2004–2014). <http://digilib.nalis.bg/xmlui/handle/nls/31887>.

¹⁰ *Verve: AUBG's monthly magazine of news, ideas and lifestyles* (2004). *Kick your door open: Let the blues out*. Issue 1, p. 1. <http://digilib.nalis.bg/xmlui/handle/nls/31888>.

¹¹ Пак там.

¹² *I-View: Open to the world* (2008–2010). <http://digilib.nalis.bg/xmlui/handle/nls/31858>.

REFERENCES

Bohman, L. (2005). Freedom of the press: How university newspapers have fared in the face of challenges from students, administrators, advertisers, and state legislatures. – In: *Brigham Young University Education & Law Journal*, 2005(2), 231–244. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edshol&AN=edshol.hein.journals.byuelj2005.16&site=eds-live>. [Видяно на 02.03.2021 г.]

Frazier, E. M. (2010). Censorship and campus newspapers. *NAAAS & Affiliates Conference Monographs*, 1916–1930. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=61060004&site=eds-live>. [Видяно на 04.03.2021 г.]

Organizational influences on student newspapers. (2012). – In: *Southwestern Mass Communication Journal*, 27(3), 1–30. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ufh&AN=98633671&site=eds-live>. [Видяно на 04.03.2021 г.]

Ruby-Sachs, E., T. Waligore. (2003). Alternative voices on campus. – In : *Nation*, 276(6), 27.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsbl&AN=RN126316811&site=eds-live>. [Видяно на 04.03.2021 г.]

Szlachta, A. (2019). The role of student editorial practice in journalism degree programs. – In: *E-Mentor*, 82(5), 27–33.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edb&AN=144663600&site=eds-live>. [Видяно на 02.03.2021 г.]

Watts, L., R. Wernsman. (1997). Administrators as new sources for student journalists. – In: *Journalism and Mass Communication Educator*, 52(1), 34–44.

STUDENT PERIODICS OF THE AMERICAN UNIVERSITY OF BULGARIA

Abstract: *The present study aims to review the periodicals created by the students of the American University in Bulgaria during 1993–2020 and kept in the Panitza Library’s institutional archives. The considered editions are currently continuing newspapers and magazines, initiated and fully completed projects by the students themselves. The publications are the first attempts of the young university community to present events of great significance, to demonstrate political activity and commitment to social problems occurring not only within the community, but also on a national and international level. Throughout the years, they have become an integral part of the institutional history, as well as a basis for the professional growth of many young people..*

Keywords: *students’ periodicals; digital collection; Panitza Library; American University in Bulgaria.*

Nikolina Ivanova-Bell, PhD Student
Sofia University “St. Kliment Ohridski”
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: nbell@aubg.edu

Gergana Atanasova
American University in Bulgaria
Panitza Library
2700 Blagoevgrad, Bulgaria
E-mail: gatanasova@aubg.edu